

Blairova pouka

ELIMINACIJA FAVORITA Uoči izravnih izbora za gradonačelnika Londona 2000. godine izbornici Laburističke stranke eliminirali su kandidata Kena Livingstonea

Piše: dr. **Mirjana KASAPOVIĆ**
redoviti profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu

Za tri tjedna održat će se izbori za lokalnu i regionalnu vlast. U žarištu je interesa natjecanje kandidata SDP-a i HDZ-a za mjesta gradonačelnika u četiri najveća hrvatska grada.

Milanu Bandiću, Ranku Ostojiću i Veljku Obersnelu iz SDP-a suprotstaviti će se Jasen Mesić, Ivan Kuret i Vesna Buterin iz HDZ-a. U Osijeku će SDP podržati kandidata HSS-a, a HDZ kandidata HSP-a.

Da je u hrvatskoj politici malo više načelnosti, SDP ne bi podržao kandidata HSS-a, koji se pod Frišičevićem vodstvom ubrzano transformirao u vrlo konzervativnu klerikalnu stranku, koja je nizom političkih pučeva u posljednjih godinu i pol dana skinula s vlasti SDP u više općina, gradova i županija, te se napokon profilirala kao "strateški partner" HDZ-a.

Da je u hrvatskoj politici malo više načelnosti, HSP ne bi prihvatio potporu HDZ-a, koji je posljednje dvije godine otvoreno radio na njegovu uništenju. No, u toj je stranci već dulje vrijeme stanje takvo da članovi HSP-a ne biraju Đapića, nego Đapić bira članove HSP-a, pa je stranka vjerojatno u predsmrtnoj agoniji.

O kandidatima znamo manje-više sve, odnosno onoliko koliko se o njima ima što znati. Ne znamo, međutim, podatak koji je bitan za demokratski izborni postupak: kako su oni uopće postali kandidati svojih stranaka za gradonačelnike najvećih hrvatskih gradova. Tko ih je izabrao? Kad su i kako nominirani? Jesu li imali protukandidate? Kako su ti eventualni protukandidati eliminirani?

Mi se, naravno, pritom samo pretvaramo da ne znamo kako su oni postali gradonačelnički kandidati. Kandidate HDZ-a izabrao je Ivo Sanader, savjetujući se vjerojatno sa svojim neformalnim "kabineto" u kojemu se nalazi, možda, tek jedan ministar iz njegove Vlade ili jedan član Predsjedništva HDZ-a, koji mora biti premijerov osobni prijatelj. Kandidate SDP-a izabrao je Zoran Milanović u suradnji s Predsjedništvom SDP-a ili kojim drugim formalnim stranačkim tijelom i neformalnim gremijem.

O, naravno, obojica su to učinila na poticaj "baze", lokalnih stranačkih organizacija, čija je politička volja za njih neprikosnovena. No, zašto ta volja nije iskazana u nekome formalnom postupku selekcije kandidata, koji bi makar malo "mirisao" na demokratski proces?

Budući da je Sanaderov HDZ ideološki blizak britanskim konzervativcima, a sam se Sanader oduvijek divio barunici Thatcher kao njihovoj ikoni, te budući da je Milanovićev SDP blizak britanskim laburistima, a sam je Milanović najistaknutiji hrvatski blerist, vrijedi vidjeti kako su te dvije stranke birale svoje kandidate za gradonačelnika Londona.

Foto: ENVI TABAKOVIĆ / CROPIX

Tko zna, možda će Milanović svojom škukom. Da ga Milanović nije podržao, "Crni" potukao socijaldemokratskog kandidata

Londoni gradonačelnik prvi je put izravno biran 2000. godine. I konzervativci i laburisti izabrali su svoje kandidate za to mjesto u prilično složenome i dugotrajnom postupku selekcije.

Konzervativci su primijenili četverofazni postupak selekcije. U prvoj je fazi Odbor za selekciju kandidata za gradonačelnika, koji se sastojao od 22 člana što su ih izabrala stranačka tijela u 74 londonska okruga u kojima se provode parlamentarni izbori, provjerio sve kandidate, odstranio one koji nisu udovoljavali prihvaćenim stranačkim kriterijima te sastavio listu od osam kandidata. U drugoj je fazi izborničko tijelo, koje su činili članovi Odbora i po jedan predstavnik svakoga udruženja konzervativaca na području Velikog Londona, sastavilo skraćenu listu na kojoj su bila četiri kandidata. U trećoj fazi o toj su se listi očitovali svi članovi stranke u Londonu, koji su poštanskim glasovanjem izabrali dva kandidata. Napokon, u završnoj fazi kandidat konzervativaca za gradonačelnika Londona izabran je na stranačkoj konferenciji.

Konferencija je izabrala Stevea Norrisa, premda je u poštanskom glasovanju članova stranke više glasova dobio Lord Archer. Njega su i kladioničari proglašavali favoritom, pa je propast njegove kandidature tisak nazvao farsom. Toliko o podudaranju političke volje stranačkog članstva i stranačkih tijela općenito. Norris je izgubio gradonačelničku utrku, a samo se može

Milanoviću i Bandiću

POPRAVAK ŠTETE Livingstone, zvan Crveni Kenny, potom je napustio stranku te kao neovisni kandidat pobijedio. Blair je izvukao pouku i vratio Kennyja na izborima 2004.

foto: AP

potporom Bandiću izbjeći Blairovu pogrešku "Crni Mile" vjerojatno bi istupio iz stranke i u utrci za gradonačelnika Zagreba.

nagadati kako bi u njoj prošao Archer.

Laburisti su birali svoga kandidata u trofaznom postupku. U prvoj fazi svi su se kandidati mogli nominirati sami. U drugoj je fazi selekcijski panel – koji se sastojao od pet članova regionalnog odbora londonske stranačke organizacije, četiri člana Nacionalnoga izvršnog odbora te četiri neovisna člana – sastavio skraćenu listu kandidata. Konačnu je odluku donijelo izbornočko tijelo, koje su činili jedna trećina predstavnika sindikata i ostalih udruženja koja su bila povezana s londonskom organizacijom Laburističke stranke, jedna trećina članova parlamenta i kandidata za lokalnu vlast u Velikom Londonu te trećina predstavnika članova Laburističke stranke u Londonu.

Pristaše laburista nisu bili zadovoljni sastavom izborničkog tijela zato što su glasovi 50.000 članova stranke vrijedili kao glasovi 75 dužnosnika, za koje se pretpostavljalo da su pod izravnim utjecajem vodstva stranke, poglavito Tonyja Blaira. I imali su pravo.

Bluristi su se u selekcijskom panelu pokazali vrlo pristranim. U razgovorima s kandidatima nisu skrivali animozitet prema Kenu Livingstoneu, koji je slovio kao najizgledniji kandidat stranke. Livingstone je proglašen predstavnikom "starih laburista", to jest krajnjega lijevog krila stranke, koje se smatralo odgovornim za izborne poraze laburista u predblerovskoj eri. Uz to, Livingstone nije pokazivao respekt prema Blairovu kabinetu, pa je

stalno kritizirao njegovu politiku, osobito različite projekte javno-privatnog partnerstva.

Premda je uživao većinsku potporu sindikata i običnih članova stranke, izbornici su eliminirali Crvenog Kennyja. On je potom napustio stranku te kao neovisni kandidat pobijedio na izborima i postao gradonačelnik Londona. Za njega su glasovali mnogi birači laburista, a otvoreno su ga podržale i brojne podružnice laburističkih sindikata. Bio je to težak udarac Blairu i njegovim novim laburistima. Blair je izvukao pouku iz poraza, pa se Crveni Kenny u sljedećim izborima 2004. pojavio kao kandidat laburista i opet pobijedio u utrci za gradonačelnika Londona.

Tko zna, možda će Milanović svojom potporom Milanu Bandiću kao vodećem predstavniku desnog krila stranke izbjeći Blairovu pogrešku. Da ga Milanović nije podržao, "Crni Mile" vjerojatno bi istupio iz stranke i potukao socijaldemokratskog kandidata u utrci za gradonačelnika Zagreba. Londonska je pouka da se kandidati za važne položaje u lokalnoj politici – a o nacionalnoj politici da se i ne govori – biraju u propisanim i razvidnim selekcijskim postupcima. U odabiru kandidata može se pogriješiti, ali se mora znati tko je odgovoran za odabir.

A neovisni kandidati? E, oni ulaze u izbornu utrku zbog dvije skupine motiva.

Prvo, svi tvrde da su izloženi silnom pritisku svojih prijatelja, kolega, znanaca i običnih građana da se natječu. Od goleme popularnosti koja ih je snašla ne mogu mirno izaći iz svojih kuća i proći ulicom a da ih ne salijeću zabrinuti građani koji u njima vide jedinu nadu za budućnost. Njih je, ukratko, na kandidiranje nagnao *var popul*.

Ta je osobna psihološka projekcija popularnosti među susjedima na nacionalnu razinu nalik, otprilike, na proficiranje anonimnih socijalnih očajnika koji nastupaju u Big Brotheru i gotovo anonimnih socijalnih očajnika koji glume na Farmi u status nacionalnih zvijezda. Kad izađu iz svojih stanova i ulica, Big Brotherovih i farmerskih kuća, suoče se sa surovom stvarnošću u kojoj nema nade da će postati nacionalne političke, glumačke, pjevačke ili, što je najlakše, voditeljske televizijske zvijezde.

Drugo, oni tvrde da su zbilja motivirani da učine nešto u politici, očajni su zbog sadašnjeg stanja u svojim zajednicama, imaju prave programe njihova oporavka i razvoja, stručni su, nepodmitljivi i poštenu te žele zdušno služiti svojim sugrađanima. No, tu pjesmu pjevaju prije svakih izbora svi kandidati i sve stranke. Ništa novo, osim što neovisni kandidati ne podliježu ni minimalnome organizacijskom nadzoru. Navodno će ih izravno nadzirati građani. Vidjet ćemo.